

TÜRK EĞİTİMİNDE KALİTE SORUNU ⁽¹⁾

Prof. Dr. Hasan TAN (*)

Son yıllarda Türk eğitimine çok eleştiriler yöneltilmiş bulunmaktadır. Bu eleştiriler genellikle, çocuklarımıza hayatta kullanabilecek bilgi ve beceriler öğretilmemiş olması, öz geleneklerimize ters düşen bir eğitim olması, batı taklidi olması, yaratıcı ve araştırmacıktan uzak olması gibi önemli noktalarda yoğunlaşmaktadır.

Cumhuriyet Türkiye'sinin kuruluşundan bu yana eğitimdeki gelişmelere bir göz atacak olursak, oldukça memnun edici bir tablo bulunabilir. Eğitim ve nüfus üzerindeki 1927 rakamlarım 100 kabul ederek bir kıyaslama yaparsak, 1980 sayımında nüfus 3.28 kat artarken öğrenci artışı 16.36 kat, okul artışı 8.61 kat, öğretmen artışı 19.61 olmuştur. 1923'de okul başına 70.3 öğrenci, 2.4 öğretmen ve öğretmen başına da 29.8 öğrenci düşerken, 1980 de bunlar sırası ile 152 öğrenci, 6.5 öğretmen ve öğretmen başına da 23.4 öğrenci düşmektedir (BAK:Tan, 1986,s:87-92). Bu rakamlar Türk maarifinde 64 yılda hayli önemli ve olumlu gelişmeler kaydedilmiş olduğunu gösterir. Eğitimde öğrenci, okul, öğretmen sayısındaki artış oranlarının, nüfustaki artış oranından haylice fazla olduğu memnuniyetle görülür. Bununla beraber, unutulmamalıdır ki bu karşılaştırmalar, savaşlardan yeni çıkmış yorgun ve fakir bir toplumun 1923'deki çok düşük bir eğitim seviyesiyle karşılaştırılarak bulunan rakamlardır. Normal eğitim seviyesinde yaşamış bir devirle değildir. Gene dikkat edilmelidir ki okul sayısındaki artış oranı öğrenci artış oranından geridedir. Okulda öğrenci nüfusu yoğunlaşmıştır. Bugün dahi hâlâ ikili, üçlü eğitim yapan okulların sayısı hayli kabarıktır. Okulların öğrenci nüfusu ve sınıfların öğrenci sayısı aşım denecek derecede kalabalıktır. Okul çağındaki çocuk ve gençlerimizin hâlâ azımsanamayacak bir bölümü "örgün" eğitim ortamına alınamamıştır.

Okullar, yapı ve teçhizat bakımından düşük seviyededir. Yani Türk eğitimi halen normal doyum noktasına ulaşmış değildir. Daha kat edilecek çok mesafe var demektir. Bunlardan daha önemlisi, Türk eğitiminde asıl eleştirilecek noktanın, eğitimdeki verim ve kalite sorunu olması gerekir. Günümüz toplumunun ihtiyaç, ideal ve şartlarına cevap vermekte yetersiz kalan bu verim ve kalite sorununun asıl kaynaklarını belirleyip konuya kaynaklardan çare aramak gerekir. Tespitlerimize göre bu kaynaklan şu dört noktada belirlemek mümkün olmaktadır:

1) Eğitimde seçilen hedefler ve bunların öncelik sıraları, günümüz toplumunun ihtiyaç, ideal ve şartlarına cevap vermede yetersiz kalmaktadır.

---

¹ Bu makale, Türk Edebiyatı Vakfında 20.05.1987 tarihinde konferans olarak sunulmuş ve o tarihte çıkarılması düşünülen Eğitim Bilimleri Dergisi için muhafaza edilmiştir.

* Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı

2) Öğrenilecek konular, yani müfredat, fonksiyonel, geliştirici, yaratıcı ve kişisel-toplumsal ihtiyaç, umu ve ideallere cevap verici ve günlük hayatın gerçekleri ile yeterli bir pratik ilişki içinde değildir.

3) Yukarıdaki 2 maddede belirtilen hedef ve muhtevadaki yetersizlikleri gidermede esas unsur olan öğretmen, bilinçli bir şekilde yetiştirilememektedir.

4) Sistemde görülen maddi yetersizlikler ve uygulamada düşülen hatalar vardır.

KUSUR KAYNAKLARI

Yukarda belirtilen bu 4 grup yetersizlik kaynaklarını biraz açıklayalım:

I. Eğitim Sisteminde Seçilen Hedeflerde, Önceliklerde ve Dengede Hata

Bir toplumun ulusal eğitim sisteminde belirlenecek hedefleri şu üç grupta mütalaa etmek mümkündür:

a) Fikir, düşünce, kavram ve bilgilerin öğretilmesine yönelik hedefler. Yani kuru bilgiye yönelik hedefler.

b) Duygu, anlayış, davranış, toplumsal ve kişisel değerler ve tavırların geliştirilmesine yönelik hedefler ve

c) Kazanılan bilgi, fikir, anlayış, duygu, değer ve tavırların üretime ve günlük yaşayıştaki sosyal becerilere çevrilmesi için yapılan öğretim hedefleri. Yani beceriler kazandırılması.

Öyle görünüyör ki Türk eğitim sisteminde salt bilgi öğretimine gereğinden fazla ağırlık verilmiştir. Salt bilgi öğretimi, okul eğitiminin âdeta tek amacı haline gelmiş ve yukarda belirtilen diğer iki hedef grupları âdeta unutulmuştur. Parça parça bilgilerin öğretilmesi kafamızı o kadar çok işgal etmiştir ki bu öğretilen bilgilerin hayatla ilgileri ve birbirleri ile olan bağlantıları dahi geri plânda kalmıştır. Bilgilerin günlük hayatta kullanılacak becerilere, üretime ve yaratıcı bir kafaya dönüştürülmesi bilinci yeterince belirginlik kazanmamıştır. Bilgilerin öğrenilmesi yanında,

1. Duygu, davranış, kişisel ve toplumsal değerler ve tavırlara ve
2. Üretime ve sosyal ve kişisel doyuma yönelik becerilere yeterince ağırlık verilememiştir.

Bugünün teknolojik ve çok faktörlü muğlâk toplumunda başarılı yaşamayı gerektiren beceriler, elbette bilgiye, bilgili duygu ve alışkanlıklara dayanmak zorundadır. Bilgisiz olmaz. Ama öğrenilecek bilgilerin önem ve fonksiyon derecelerine göre bir öncelik sırasına konması, bunlar arasındaki ilişkilerin bilinçli bir şekilde vurgulanması, öğrenilen bilgilerin yeni öğrenmelere yol açacak kıvamda olması, yani öğrenme ve becerilere transfer edilebilmeleri gerekir.

Bilgi, duygu ve beceri diye adlandırabileceğimiz bu üç alandaki hedefleri şöylece vurgulayabiliriz:

a) Bir okul eğitim sürecinde öğrencileri sağlam fikir, düşünce ve bilgi sahibi yapacak önemli hedefler şöylece düşünülebilir:

Kişisel ve toplumsal yaşama için gerekli bilgiler.

Öğrenmesini öğrenmeyi sağlayacak bilgiler.

Temel kavranılan öğrenme.

Araştırma ve eleştirme bilgileri.

Kelimelerin ve satırların ötesindeki anlamları kavrama.

Etkili konuşma, yazma ve hesaplamasını öğrenme.

Sağlam karar vermesini öğrenmeye ait bilgiler.

Bir problemi görme, tarif etme ve problem çözme bilgileri.

Demokratik hayat düzeninin temel ilke, kavram ve düşüncelerine ait bilgiler.

Objektif düşünme, plânlama ve uygulamaya ait bilgiler.

Yaratıcı olmasını öğrenme.

b) Duygu, anlayış, değerler sistemi, tavır ve uygun davranışlar geliştirme hedefleri şöyle işaret edilebilir:

Kendini anlama, kabul etme.

Kendine güven geliştirme.

Korkulan yenebilme ki bu maddeler okulda iyi bir psikolojik hizmetler çalışmasını gerektirir.

Sorumluluk duygusu geliştirme ve sorumluluk alabilme.

Başkaları ile işbirliği içinde ve tek başına çalışabilme, yani beraber ve bağımsız çalışma.

Sebatkâr olma.

Kendi hakkını koruma ve başkalarına haksızlık etmeme.

Teşebbüs (girişimci nitelik) kabiliyeti geliştirme.

Tutum ve ekonomi anlayışı geliştirme.

Sıra ve düzen alışkanlıkları ve anlayışı geliştirme.

Toplumdaki olay ve gelişmelere duyarlılık geliştirme.

Millî kültürel duygular ve alışkanlıklar geliştirme.

Estetik ve ahlâk duygular ve ölçüleri geliştirme.

Demokratik ilkeleri yaşayarak uygulama.

İnsanları sevme, onların duygu ve düşüncelerine duyarlı olma.

d) Psiko-motor becerilere ait hedefler:

Zihnî, bedenî ve duygusal yeteneklerini kullanma becerileri.

Aletler kullanabilme becerileri (aletlerin niteliklerine uygun olarak). Alet ve eşya tamir etme becerileri.

Sosyal yaşayışla ilgili beceriler (oyun, dans, spor, müzik ve müzik aletleri kullanma, v.s.).

Üretime dönük beceriler (bir iş yapma, plânlayıp bitirme becerileri)

Beceri grubu dediğimiz bu gruptaki hedefler, eğitim sisteminde ulaşılmaya çalışılan en önemli hedefler grubudur. Bütün eğitim sistemlerinde nihai amacın, kişinin mutlu ve etkili bir toplum yaratması ve orada mutlu ve etkili bir kişisel yaşayış düzeni kurmasına yardım etmektir. Kazanılan bilgiler, insanı insan yapan duygu, düşünce ve tavırları, etkili ve verimli davranışlara, alışkanlıklara ve becerilere dönüştürebilmelidir. Özellikle gelişmekte olan ülkemizde bu anlayış ve becerilerin üretime dönük olması ayrı bir öneme sahiptir.

Yukarda 3 önemli grup halinde açıklamaya çalışılmış olan hedefler arasında, kişinin ve toplumun ilgi, ihtiyaç ve özelemlerine uygun bir denge ve öncelik sırası kurulabilmelidir. Ülkemiz eğitiminde bunların yapılmış olduğunu söylemek zordur.

II. Yukarda Belirtilen Hedeflere Ulaşma Çalışmaları, Okullarda Belli Bir Eğitim Programı ve Muhtevası Yoluyla Olacaktır. Yani Müfredat Programı

Eğitimimizde yetersizlik eleştirilerine yol açan kaynaklardan biri de, o halde, uygulanan müfredat programı ve buradaki aksaklıklar olmaktadır. Okul programını oluşturan faaliyetler ve muhtevanın seçiminde ve uygulanmasında bazı hatalar, yetersizlikler olmaktadır:

a) Konuların, kişinin hayatı ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde fonksiyonel konular olması lâzımdır. Bu nokta, en çok tenkit edilen bir husustur.

b) Çok konuyu yüzeyde öğrenme yerine, sayıca az fakat fonksiyonel olarak ve etraflıca öğrenmek gereklidir. Okullarımızda bu husus ihmal edilmektedir.

c) Konu seçiminde ehemmi mühimden ayırt edecek bir titizlik göstermek gerekir. Sayıca az konular önem ve fonksiyon derecelerine göre bir öncelik sırasına konmalıdır.

d) Seçilen konular öğrenmeye en uygun sınıf seviyelerine göre ayarlanmalıdır. Bunun tam yapılmadığını görüyoruz. Meselâ 10. sınıfta psikoloji dersi çocuklar için çok soyut bir konu olmaktadır. Lise yıllarında psikoloji, çocukların kendi varlıkları ile ilgili psikolojik görüntüler ele alınarak okutulmalı, konular kişinin kendi benliğine ve kişiler arası ilişkilerine indirgenmelidir. Keza felsefe dersi çok havada ve kuru bilgi olarak kalmaktadır. Her dersin en uygun yaş seviyesi bilimsel olarak bulunmalıdır.

e) Konular, çeşitli sınıf seviyelerinde tedricen yoğunlaştırılarak tekrarlanması yerine, öğrenmeye en uygun sınıf seviyesinde etraflıca öğretilmelidir. Mesela tarih dersi, ilkokuldan itibaren çeşitli sınıf seviyelerinde tekrar tekrar

okutulmaktadır.

f) Çok çeşitli dersler yerine, konular belli birkaç temel ders kor'u (çekirdek ders) etrafında etkili bir biçimde okutulmalıdır. Meselâ ilkökul yıllarında temel dersler anadili, aritmetik ve hayat bilgisi olabilir. Ortaokulda Türk dili ve Edebiyatı-Türkiye-Matematik-Tabii bilimler olabilir. Lisede ise dil ve edebiyat, Tabii bilimler, Fen ve Matematik, Sosyal Bilimler gibi bazı ana kollar etrafında organize olabilir. Seçmeli derslerle beslenir.

g) Programa alman konuların kazandıracağı bilgi, kavram, duygu, alışkanlık, tavır, değerler sistemi, becerilerin çok somut bir şekilde belirlenmesi ve öğretimin bu amaçlara uygun yöneltilmesi gerekir.

Meselâ anadili dersinde verilecek öncelikler şöyle olabilir:

1) Okuma ustalıkları ve alışkanlıkları

Doğru okumasını öğrenme

Okuduğunu anlama

Anlayarak süratli okuma

Anlayarak sessiz okuma

Satırların arasında ve kelimelerin altındaki anlamları alabilme

Kelime hazinesini artırma

Anadili zevkini ve alışkanlığını geliştirme

Ana fikri ve yardımcı fikirleri belirleme

2) Yazma

Okunaklı yazma

Anadili kurallarına uygun yazma

Amaca uygun kelimeler seçebilme

Bir konuyu plânlı bir şekilde geliştirip anlatma (Tertip)

Mektup, mektup zarfı, telgraf, tebrik, dilekçe vb. yazabilme.

3) Sözlü ifade

Bir konuyu açık ve etkili bir şekilde açıklama

Konuşmada uygun kelimeler seçebilme

Geniş kelime hazinesi içinde konuşabilme

Etkili konuşmada ses tonu, jest ve mimiklerden yararlanabilme

Topluluk karşısında konuşma

Muhalifler arasında fikrini savunabilme.

III Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı Konusunda Hasıl Olan Kusurlar:

Bir eğitim sisteminden verimli sonuç alabilme, geniş ölçüde, öğretmen kalitesine bağlıdır. Eğitim ve öğretimde hedefler ne kadar iyi belirlenirse belirlensin, müfredat konulan ne kadar fonksiyonel seçilip organize edilmiş olursa olsun, o hedefler ve kavrayışlara sahip iyi öğretmenler elinde yürütülmedikçe, beklenen sonucun alınması mümkün değildir.

İyi öğretmen konusu, öğretmen adaylarının seçiminden yetiştirilmesine, istihdamına ve muhafazasına kadar olan bütün süreci kapsar. Şimdi bu ana aşamalara bir göz atalım:

a) Öğretmen Adaylarının Seçimi: Genç kuşağın öğreniri, araştırmacı, aratıcı, üretici, kişilik sahibi, kendine güvenli, millî ve beşerî ideallere sahip kişiler olarak yetişebilmelerine yardımcı olabilecek nitelikte öğretmenlere ihtiyaç vardır. Eğitim sistemimiz acaba bu çeşit adayları": seçimini yapabiliyor mu? Cevabın olumlu çıkması biraz zordur. Bu nitelikleri geliştirmeye yeterli olan adayların seçimini hedef almak gerekir. Bu da sadece Üniversite giriş sınav puanları ile saptananlar. Bilgi muhtevası dışında öğretmenliğin kişiden istediği kendine özgü meslek nitelikleri vardır.

Bu "nitelikler-potansiyeline" sahip adayların bulunup çıkartılması ve meslek eğitimine alınması şarttır. Bunun bir tek sınavla değil, bilimsel araştırmalardan sağlanacak yol ve yöntemlerle gerçekleştirilmesi gerekir. Adayların, meslek ilgileri, Lise öğretmenlerinin kanaatleri, vb. dikkate alınmalıdır. Halen yürürlükte olan sisteme göre, genelde, istediği hiç bir fakülteye girememiş olan düşük puanlı adaylar öğretmen yetiştiren fakültelere girmektedir. Birçoklarının meslek için motivasyonları bile yoktur.

b) Öğretmen Adaylarının Eğitimi: Adaylar, eğitimleri sırasında Türk eğitim sisteminin ve okutacakları konuların hedefleri ve öncelikleri hakkında tam bir bilinçlenmeye ve bunların gerektirdiği bilgi ve beceri seviyesine ulaştırılmaya muhtaçtır. Bunların kazanılması ise, eğitim fakültelerinin bu eğitimi vermede gerekli olan kütüphane, laboratuvar, atölye, uygulama okulları, bilgisayar, öğretim araçları, psikolojik hizmetler ve normal sınıflar gibi yapıcı öğrenim ortamına ihtiyaç vardır.

Oysa bugünkü eğitim fakültelerimizin hemen hiç birinde doğru dürüst bir kütüphane ve laboratuvar yoktur. 200-300, hatta 2000 kişi ile öğretmenlik formasyonu dersleri yürütülmeye çalışılmaktadır. Diğer branş dersleri de daha iyi durumda değildir. İyi ve verimli bir öğretim için sınıf mevcutlarını 30-40 kişiyi geçmemesi gerekir. Ayrıca, mekân olarak dershanelerin genişliği de öğrenci sayısı ile orantılı değildir ve çoğu dershanelerin fiziki nitelikleri öğrenmeyi teşvik edici vasıfta olmaktan uzaktır.

Bu öğretmen adaylarını yetiştirecek öğretim üyelerinin sayısı ve kalitesine de ayrıca dikkat çekilmelidir. Bu öğretim üyelerinin eğitim ve öğretim sorunlarına ait araştırmalar yapmaları, dünyadaki eğitim ve öğretim gelişmelerini takip etmeleri, eğitim sistemimiz için yeni bilgi ve beceriler

geliştirmeleri gerekir. Yapılan çalışmaları, uygulamaları bilimsel bir tutumla değerlendirerek eğitim sistemimizde yeni gelişmelere imkân hazırlama-lan beklenir. Esas itibariyle, bir eğitim sistemi devamlı araştırma ve değerlendirme isteyen önemli bir kalkınma ve gelişme gücüdür. Halen öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu kalabalık sınıflarda aşın ders yükü sonucu, belirtilen bu önemli fonksiyona zaman bulamamaktadırlar.

Öğretmen adayı gençler yetişirken, onlara iyi ve yakından bir psikolojik hizmet sunulmalıdır ki onlar da ileride Öğretmenliklerinde aynı çeşit psikolojik yardımları kendi öğrencilerine sunabilsinler-, okulda öyle bir hava yaratabilsinler. Çoğu fakültede bu yoktur.

Bunlardan başka, öğretmen adaylarının müstakbel iş hayatında rasyonel ve rantabl bir şekilde çalıştırılabilmesi için, bir ana branş yanında iki yardımcı branşta öğretim yapabilecek şekilde yetiştirilmeleri yoluna gidilmesi gerekmektedir. Böylece ana branşında yeter sayıda ders okutma imkânı olmayıp da birkaç saatle tam maaş alan, ya da öğretmen sıkıntısı çekilen başka dallarda derslerin boş geçmesi durumları önlenmiş olacaktır. Özellikle küçük okullarda her dal için bir öğretmen atanma imkânı bulunamamaktadır. Az öğretmenle tam ve etkili bir şekilde öğretimi sürdürmek imkânını bulmak için, tarif ettiğimiz yola başvurmak gerekmektedir. Aksi halde ya öğretmenlerin mecburi yük saatleri dolmayacak, ya da bazı dersler boş geçecek veya yetersiz ellerde okutulmuş olacaktır.

c) Adayların mezuniyetten sonra istihdamı ve meslekte muhafazası: Mezuniyetten sonra genç öğretmenlerin en rasyonel ve eğitim ekonomisine en uygun bir şekilde istihdamları gereklidir. Genç öğretmenleri meslekten bezdirecek yanlış yönetim, tutum, olay ve şartlardan korumak icap eder. Yapılacak birçok küçük büyük yaklaşımlar vardır. Genellikle öğretmenlerin fiilen taşıdıkları ders yükü fazla olmakta; okulda yeter araç gereç ve mekân bulamamakta, maddi güçlükler içinde bulunmaktadır.

İyi yetiştirilmiş genç öğretmenlerin meslekte dinamik bir çalışma içinde tutulmaları gereklidir. Kaliteli elemanın faturası da elbette yüksek olacaktır. Öğretmenin, toplum için ve eğitim camiasında itibarlı bir yere sahip olmasına yardım edecek malî imkânların da sağlanması lâzımdır ki öğretmen kendisini bütünüyle gençlerin eğitime verebilsin. Kendisini devamlı tazeleyecek kültür ve bilgi kaynaklarına sahip olabilsin. Bu bakımdan da öğretmenlere kitap, meslekî dergi gibi yayın desteği gereklidir. Seyahatlerinde kamu araçlarından, otel vs. gibi yerlerden yararlanmada bazı avantaj ve imtiyazlar tanınması yollar aranabilir.

Öğretmenin kendini yetiştirme gayretlerinde, meselâ daha yukarı okullara devam imkânları için maaşlı akademik izin düşünülebilir. Meselâ yabancı dil öğretmenlerine belli sürelerde yaz tatillerini konularıyla ilgili bir yabancı ülkede geçirmeleri için malî ve idarî destek verilebilir.

Günümüzde ilim ve teknoloji süratle değişmekte, gelişmektedir. Yeniliklerden zamanında haberdar olması ve onlardan sınıflarında

yararlanması için öğretmene gerçek anlamda hizmet-içi eğitim verme işinin sistemli bir şekilde sokulması lâzımdır.

Kaliteli bir öğretmenin gençleri yetiştirmede hareket serbestisi olmalıdır. Mahalli ilgi ve ihtiyaçlara yönelebilmelidir. Onun için de merkeziyetçi kısıtlamalardan uzaklaşarak mahalli yönetim birimlerine ve katı müfredat çerçevesinden mahalli renklere imkân verecek geniş ve esnek bir çerçeveye geçilebilir.

İyi yetişmiş tecrübeli bir öğretmenin eğitim sistemi içinde tutulması için her gayret sarf edilebilir. Meselâ, belli yaştan sonra ders yükü azaltılarak, emekli yaşı uzatılarak bu çeşit öğretmenlere sahip çıkılır.

Şimdi kendimize soralım: Halen bütün bunlar yapılmakta mıdır?

45 günde öğretmen yetişebilir mi? Böyle yetiştiği (i) farz edilen öğretmenlerin eğitimin kalitesine ve toplumda mesleğin itibarına katkısı ne olabilir?

IV. Uygulamadaki Aksaklıklar ve Fizikî Kısıtlılıklar

Uygulamada insan psikolojisine ve eğitim ilkelerine aykırı düşen birçok noktalar vardır:

Yıllardır süregelen çift tedrisat uygulaması, eğitimimizde kaliteyi düşüren temel yaralardan biridir. Çift tedrisat uygulaması, çocuğun okulun eğitici atmosferinde geçireceği faydalı süreyi yarı yarıya düşürmektedir. Bu sakat uygulama artık öğreticiler ve velilerce kanıksanmış, alışılmış görünmektedir.

Öğrenme oluşumunun en verimli şekilde cereyanı için sınıftaki öğrenci sayısının bir optimum noktası vardır. Bu optimum nokta, bilgi dallarına, öğrenilecek malzemenin tabiatına, öğrencilerin olgunluk seviyelerine göre değişmektedir. Hâlbuki okullarımızda sınıflar çok kalabalıktır. Sınıflar 35-40 öğrenciyi aşmamalıdır. Aksi halde, hem öğrenme verimi düşmekte, menfi öğrenmeler hasil olmakta, hem de öğrencilerde psikolojik tedirginlikler, stresler ortaya çıkmaktadır.

20-25 öğrenciyi aşan sınıflarda yabancı dil öğrenilmesi mümkün olmadığı bilimsel araştırmalarla bulunmuştur. Bir öğrenci ortaokul ve lisede haftada 3 saat olmak üzere 6 yıl yabancı dil okumakta fakat liseden yabancı dil öğrenerek mezun olan öğrenci bulunmamaktadır. O halde yabancı dil eğitimi için sarf edilen emek, para ve zaman israf edilmiş demektir. Hâlbuki zamanımızda yabancı dil bilmek gençlerimiz ve toplumumuz için şart olmuş bulunmaktadır.

Eğitimimizde merkeziyetçi yönetim mahalli renklere, fırsatlara, gerçeklere imkân vermediği için yaratıcılık, realistik, pratiklik, güncel sorunlarla ilgilenmek gibi önemli yetenek ve alışkanlıkların kazanılması engellenmektedir.

Gençlerin yetişine süreçleri içinde gelişmelerini ve öğrenmelerini engelleyen birçok psikolojik problemler çıkması çok normaldir. Bu problemlerin çözümünde, engellerin aşılmasında çocuklara psikolojik danışma uzmanlarınca

yardım yapılması gerekir. Gençlerin meslek seçme proseslerinde yıllar boyu onlarla beraber çalışarak en uygun mesleklere yönelmelerine yardım edilmesi gerekir. Hâlbuki eğitim sisteminde bu çeşit psikolojik hizmetlere ya hiç önem verilmemekte ya da sureta ilgi gösterilmektedir. Programlarda rehberlik ve danışma çalışmalarına yeterince yer ayrılmamaktadır. Hâlbuki bir çocuğun kendini tanıması, problemlerini kendi başına çözebilir duruma gelmesi, kişiliğini kazanması, toplum içinde kültürünün gerekleri bilincinde, duyarlı bir vatandaş olarak yetişmesinde psikolojik hizmetlerin katkısı geçici bilgiler öğrenmesinden daha önemlidir.

Okullarımızın büyük çoğunluğu, çalışır kütüphane, laboratuvar, konferans salonu spor salonu ve oyun alanları gibi fiziki imkânlardan ya tamamen ya da kısmen yoksundur. Çocukların kişiliklerini bulmalarında gölgede kalmış yeteneklerinin ortaya çıkmasında çok önemli rol oynayan kol faaliyetlerini yürütebilmeleri için odalara, fizikî imkânlara ihtiyaçları vardır. Okullarda bu imkânlar hemen hemen hiç yoktur.

TÜRK EĞİTİMİNDE KALİTE İYİLEŞTİRİLMESİNDE TEMEL HAREKET NOKTALARI

Buraya kadar konuşmamızın ışığında, eğitim kalitesinde iyileştirmeler için bazı noktaları sıralamamız mümkündür:

1) Sadece kuru bilgi yerine, bilgiyi günlük hayatta kullanmaya, düşünmesini öğrenmeye, problem çözme ustalıklarını kazanmaya, sıhhatli karar verme alışkanlıklarına, araştırmacılığa, kaynakları bulma ve değerlendirmeye, yaratıcılık ve pratikliğe yönelik alışkanlıklar verilmeli;

2) Öğrenilenlerin hayatla irtibatı, öğrenmenin hayata transferi okul çalışmalarında ağırlık kazanmalı;

3) Bilgi-beceri davranış ve duygu hedefleri arasında öncelikler belirlenmeli ve denge kurulmalı;

4) Çok ders yerine az sayıda ve temel dersler (kor dersler) etrafında, çocuğun ilgi, yetenek ve imkânlarına göre seçmeli dersler şeklinde fakat kapsamlı bir şekilde program ayarlanmalı;

5) Aynı dersin çeşitli sınıf seviyelerinde tekrar tekrar okutulması yerine, uygun yaş ve sınıf seviyesinde bu dersler yoğunlaştırılarak okutulmalı,

6) Derslerde film, TV, radyo, bilgisayar gibi modern eğitim teknolojilerinden yararlanarak dersler daha cazip ve etkili hale getirilmeli;

7) Aynı okul çatısı altında çocukların çeşitli yetenek, ilgi ve ihtiyaçlarına hitap edebilen çok gayeli okullara doğru kayılmalı ve bunlar yaygınlaştırılmalı;

8) Merkeziyetçilikten mahalli ağırlıklı eğitime kayılmalı (merkez, çerçeve program verir);

9) Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri okullarda etkili bir şekilde gerçekleştirilmeli;

10) Öğretmen yetiştiren kurumlar, program, teçhizat ve öğrenciye verilen hizmetler yönünden iyileştirilmeli ve desteklenmeli;

11) Öğretmenlik mesleğine en uygun adayların bilimsel yollarla seçimi, istihdamı, hizmet-içi eğitimi yollarıyla daima tazelenmeleri bir sisteme bağlanmalı;

12) Öğretmen adayları, ana branş dışında iki ayrı dalda yetkiyle öğretmenlik yapabilecek şekilde yetiştirilmeli;

13) İyi yetişmiş kalifiye öğretmenlerin sosyal ve kültürel refahları sağlanmalı; mesleğin toplumdaki itibarı artırılmalı;

14) Yabancı dil öğretmenlerinin yaz tatilinde okuttukları dillere ait ülkelere gidip tatillerini orada geçirmeleri teşvik edilmeli ve desteklenmeli;

15) Okullar çift tedrisattan kurtarılmalı;

16) Sınıf mevcutları normalleştirilmeli; Optimum ölçüye indirilmeli;

17) Yabancı dil dersleri 20-25 kişilik gruplar halinde okutulmalı;

18) Uzun tatiller yerine belli mesafeler içinde kısa tatiller verilerek eğitim süresi biraz daha uzatılmalı;

19) Yaz tatilleri, eğitici kamplar, izcilik ve beceri kursları haline dönüştürülmeli;

20} Okullar çalışan kütüphane, laboratuvar, konferans salonu, kol faaliyeti odaları, spor sahaları gibi imkânlarla kavuşturulmalı;

21) Eğitim yatırım ve faaliyetleri için gerekli olan mali kaynaklar yaratmak amacıyla velilerin ve vatandaşların katkıları munis ölçülerle yasallaştırılmalı.

KAYNAK

TAN, Hasan, **Psikolojik Danışma ve Rehberlik; Teori ve Uygulama**, İstanbul: MEB, 1986, S.87-92.